

УДК 81'276.3

к. філол. н., доц. Вотінцева М. Л.

Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара, Україна

к. філос. н., доц. Купцова Т. А.

Дніпровський національний університет залізничного транспорту

ім. акад. В. Лазаряна, Україна

СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ЯК ЗАСІБ ЕМОЦІЙНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ МОВИ ОРАТОРА (ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ)

к. філол. н., доц. Вотинцева М. Л.

Днипровский национальный университет имени Олеса Гончара, Украина

к. филос. н., доц. Купцова Т. А.

Днипровский национальный университет железнодорожного транспорта

им. акад. В. Лазаряна, Украина

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ КАК СПОСОБ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ОКРАСКИ РЕЧИ ОРАТОРА (ГЕНДЕРНЫЙ АСПЕКТ)

Candidate of Science (Philology), Associate professor Votintseva M. L.

Oles Honchar Dnipro National University, Ukraine

Candidate of Science (Philosophy), Associate professor Kuptsova T. A.

Academician V. Lazaryan Dnipro National University of Railway Transport,
Ukraine

STYLISTIC DEVICES AS A WAY OF EMOTIONAL COLOURING OF ORATOR'S SPEECH (GENDER ASPECT)

У статті досліджено гендерні особливості використання стилістичних прийомів для емоційного забарвлення мови на прикладах політичних промов двох президентів США, представників чоловічої та жіночої статі Барака Обами та Гіллари Клінтон. Відомо, що однією з основних рис ораторського стилю є емоційність спілкування, що забезпечує виразність мовлення за рахунок доцільного використання вербальних та невербальних засобів. Для того, аби аудиторія не втрачала зацікавленості, оратори можуть використовувати такі прийоми, як жарт; зниження або підвищення голосу; звернення до аудиторії з питаннями; інтригу; прийом співчуття (коли оратор співчуває разом зі слухачами); апеляцію до подій, що відомі як оратору, так й аудиторії, до особистості оратора (приклади з власного досвіду).

Емоційність ораторської промови передається різними рівнями мови. На фонетичному рівні – це особлива інтонація, сповільнення чи прискорення темпу промови, наголос, паузи та інші просодичні елементи. На лексичному рівні емоційне навантаження несуть слова, які мають не тільки предметно-логічне значення, а й оцінювальний

компонент, а також підсилювальні частки та вигуки. На синтаксичному рівні – це антитеза, повтори, паралельні конструкції, інверсія, риторичні питання та інші стилістичні прийоми. Стилiстичні прийоми знаходяться в постійній взаємодії, доповнюють один одного, і так тісно переплітаються, що утворюють свою систему.

Жіноче висловлювання характеризується варіативністю та різноманітністю вживання епітетів з метою надання образності та яскравості своїй промові. Спільною особливістю промов обох президентів є вживання ними кліше, гіпербол, літот, фразових дієслів. Виявлені особливості передачі емоційного забарвлення ораторського стилю та відмінні риси промов представників обох статей. Доведено, що відмінною рисою мови Б.Обами є вживання ним таких синтаксичних стилістичних прийомів як : повторів, антитез, паралельних конструкцій, а Г. Клінтон – лексичних : епітетів, метафор, порівнянь.

Ключові слова : гендерні особливості, стилістичні прийоми, емоційне забарвлення, паралельні конструкції, повтор, антитеза, епітет, порівняння, кліше.

В статье исследованы гендерные особенности употребления стилистических приемов для эмоциональной окраски языка на примерах политических речей двух президентов США, представителей мужского и женского пола Барака Обамы и Хиллари Клинтон. Известно, что одной из основных черт ораторского стиля является эмоциональность общения, которая обеспечивает выразительность речи за счет целесообразного использования вербальных и невербальных средств. Для того, чтобы аудитория не теряла заинтересованности, ораторы могут использовать такие приемы, как шутку; снижение или повышение голоса; обращение к аудитории с вопросами; интригу; прием сочувствия (когда оратор сочувствует вместе со слушателями); апелляцию к событиям, которые известны как оратору, так и аудитории, к личности оратора (примеры из собственного опыта). Эмоциональность ораторской речи передается разными уровнями языка. На фонетическом уровне - это особенная интонация, замедление или ускорение темпа речи, ударение, паузы и другие просодические элементы. На лексическом уровне эмоциональную нагрузку несут слова, которые имеют не только предметно-логическое значение, но и оценочный компонент, а также усилительные частицы и междометия. На синтаксическом уровне - это антитеза, повторы, параллельные конструкции, инверсия, риторические вопросы и другие стилистические приемы. Стилистические приемы находятся в постоянном взаимодействии, дополняют друг друга, и так тесно переплетаются, что образуют свою систему.

Женское высказывание характеризуется вариативностью и разнообразием употребления эпитетов с целью обеспечения образности и яркости своей речи. Общей особенностью речей обоих президентов является употребление ими клише, гипербол, литот, фразовых глаголов. Было изучено какими способами передается эмоциональность ораторского стиля и выявлены отличительные характеристики речей представителей обоих полов. Отличительной характеристикой речи Б. Обамы является употребление разных синтаксических стилистических приемов : повторов, антитез, параллельных конструкций, а Х. Клинтон – лексических : эпитетов, метафор, сравнений.

Ключевые слова : гендерные особенности, стилистические приемы, эмоциональная окраска, параллельные конструкции, повтор, антитеза, эпитет, сравнение, клише.

Gender peculiarities of stylistic devices usage for emotional colouring of the language on the examples of political speeches of two presidents of the USA, the representatives of feminine and masculine sexes B. Obama and H. Clinton were investigated. It is known that one of basic characteristics of oratorical style is emotionality of communication that provides the expressiveness of speech due to the expedient use of verbal and un verbal means. In order an audience does not lose the interest, speakers can use such techniques, as joke; decline or elevating

voice; address to the audience with questions; intrigue; sympathy together with listeners); appeal to the events, that are known to both the speaker and audience, to personality of speaker (examples from own experience). Emotionality of oratorical speech is conveyed by the different levels of language. At phonetic level it is the special intonation, deceleration or acceleration of speech rate, accent, pauses and other prosodic features. At lexical level the emotional coloring is inherent to words that have not only a logical meaning but also estimating component, and also amplifying particles and interjections. At syntactic level - an antithesis, repetitions, parallel constructions, inversion, rhetorical questions and other stylistic devices. Stylistic devices are in permanent cooperation, they complement each other, and interlace so closely, that form the system.

Woman speech is characterized by the variety of the use of epithets with the purpose of providing speech vividness and brightness. The common features of both presidents' speeches are the use of hyperbolas, litotes, phrasal verbs. It was studied what way the emotional colouring of oratory style is conveyed and distinctive features of speeches of the representatives of two sexes were determined. The main distinctive feature of B. Obama's speech is the usage of different syntactical stylistic devices : repetitions, antithesis, parallel constructions, and H. Clinton – lexical ones : epithets, metaphors, comparisons.

Key words : gender peculiarities, stylistic devices, emotional colouring, parallel construction, repetition, antithesis, epithet, comparison, cliché.

Постановка та огляд наукової проблеми.

Дослідження гендерних особливостей мови привертає все більшу і більшу увагу науковців. Протягом останніх років гендерні та стилістичні особливості мови вивчають та аналізують сучасні вчені, а саме Є. П. Ільїн, О. В. Гурко, Д. Таннен, А. Карлі, М. Паллуді, Х. Ліпс, Н. О. Таїрова та ін.

«На вопрос, отличается ли мужская речь от женской, женщины в основном отвечают «нет», или если «да», то только скоростью и большим разнообразием бытовых тем. Что касается профессиональной речи... то она, по мнению как мужчин, так и женщин, не отличается. Чем старше мужчина, отвечающий на этот вопрос, тем чаще он говорит, что и в мужской и в женской речи нет никаких различий. То же показывают и совсем молодые информанты – мужчины (до 27 лет). В возрасте от 30 до 37 лет мужчины категорично говорят, что отличие в мужской и женской речи существует, при чем у них речь делится на «женскую» и «человеческую вообще» [6].

Актуальність теми дослідження обумовлена зростаючим інтересом лінгвістів до проблеми гендерних особливостей вжитку стилістичних прийомів для

забарвлення мови жінок та чоловіків у сфері політичного дискурсу.

Мета статті. Метою статті є дослідити, які стилістичні прийоми було використано під час промов президентів США, представників чоловічої та жіночої статі, та виявити гендерні особливості промов.

Об'єкт дослідження. Промови президентів США Гіллари Клінтон та Барака Обама.

Предмет дослідження. Стилiстичні прийоми, які використані у промовах президентів США Гіллари Клінтон та Барака Обама з метою емоційного забарвлення висловлювання.

Виклад основного матеріалу. Публічне мовлення — це складне і не позбавлене протиріч функціонально-стилістичне утворення. З одного боку, публічному монологу — лекції, доповіді, виступу — притаманні логічна і мовна організація, стилістична стрункість, які зазвичай характеризують писемне літературне мовлення. Але з іншого — сучасний публічний виступ стає більш вільним від книжних канонів, а, отже, набуває рис розмовності. Чим більше публічний виступ відхиляється від простого інформування, тим більший вплив він має на слухача, тим продуктивнішою стає сама комунікація. Отже, розмовність стає виразною стилістичною ознакою публічного мовлення, що включає і простоту фразотворення, і відхилення від граматичних норм, і використання розмовної лексики та фразеології, і використання різноманітних вербальних засобів для привертання уваги слухачів.

Відомо, що однією з основних рис ораторського стилю є емоційність спілкування, що забезпечує виразність мовлення за рахунок доцільного використання вербальних та невербальних засобів.

Для того, аби аудиторія не втрачала зацікавленості, оратори можуть використовувати такі прийоми, як жарт; зниження або підвищення голосу; звернення до аудиторії з питаннями; інтригу; прийом співчуття (коли оратор

співчуває разом зі слухачами); апеляцію до подій, що відомими як оратору, так й аудиторії, до особистості оратора (приклади з власного досвіду).

Емоційність ораторської промови передається різними рівнями мови. На фонетичному рівні – це особлива інтонація, сповільнення чи прискорення темпу промови, наголос, паузи та інші просодичні елементи. На лексичному рівні емоційне навантаження несуть слова, які мають не тільки предметно-логічне значення, а й оцінювальний компонент, а також підсилювальні частки та вигуки. На синтаксичному рівні – це антитеза, повтори, паралельні конструкції, інверсія, риторичні питання та інші стилістичні прийоми.

Стилістичні прийоми знаходяться в постійній взаємодії, доповнюють один одного, і так тісно переплітаються, що утворюють свою систему.

Під час дослідження ми звертали увагу на те, які лексичні та синтаксичні стилістичні прийоми вжиті президентами США під час промов, та які відмінні риси спостерігаються у промовах Гіларі Клінтон та Барака Обама як представників різних статей.

«Исследователи, изучающие языковые паттерны, отметили, что в целом речь женщины со стороны часто представляется невнятной и неубедительной, а слова мужчины, наоборот, кажутся понятными и убеждают» [цит. по 2, с.212].

Як наголошується дослідниками, чоловіки та жінки використовують різні лексичні одиниці для вираження однакового емоційного стану.

Уже з самого початку промови помічаються відмінні риси в мові жінки-оратора та чоловіка-оратора.

У промові Гіларі Клінтон, на відміну від Барака Обами, часто-густо вживаються епітети, лексичні одиниці, які несуть емоційний компонент у значенні. Зазвичай під час описання одного явища використовується низка епітетів в одному реченні. Можна відзначити, що на синтаксичному рівні це явище

набуває рис емоційної кульмінації, наприклад: *This **vast, diverse, creative, unruly, energized** campaign. An America that is **hopeful, inclusive, and big-hearted*** (5).

Слід відмітити, що промови Б. Обама не забарвлені різноманітними епітетами, лише один епітет дуже часто вживається у словосполученнях — це *great* : *great country, great state, great nation, great sacrifice, great supporter, great supporter, great contest* (4).

Отже, жіноче висловлювання характеризується варіативністю та різноманітністю вживання епітетів з метою надання образності та яскравості своїй промові.

Відомо, що для підсилення аргументації оратор користується образними засобами мови: метафорами і порівняннями. Зазвичай образні вислови в ораторському стилі є трафаретними, такими, що легко сприймаються, адже образи, побудовані на несподіваних порівняннях фактів і явищ вимагають часу для їх сприйняття та усвідомлення зв'язків. Такий повільний процес відволікає увагу аудиторії від сприйняття подальшої інформації : *as hard as, as small as, as deeply as*.

Промовам Гіллари Клінтон, на відміну від промов Барака Обама, притаманне використання вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників(що взагалі більш властиве жіночій статі ніж чоловічій) : *we are stronger together; that better, stronger, fairer America we seek* (5).

Підкреслюємо, що гіперболи та літота майже однаково вживаються обома ораторами, що підсилює емоційну забарвленість промов та надає масштабності мислення політиків обох статей.

Гіллари Клінтон : *to the millions of volunteers; that has meant so much to so many Americans and people across the world* (5).

Барак Обама: *nearly half the nation; for every single American* (4).

Також виявлено вживання фразових дієслів для урізноманітнення лексичного складу промов обома

президентами : *work for, hold any American back from, look for, fight back with, sum up, go out, leave for.*

Крім того, спільною особливістю промов обох президентів є вживання ними кліше або, як їх ще називають деякі науковці, штампованих висловів характерних ораторському стилю: *we are up against, you can see, thank you, be grateful to, I want to thank, once and for all, side by side, what's wrong with, let me say, let me remind you ma in.*

Характерною особливістю публічних промов є використання синтаксичних прийомів як літературного, так і розмовного мовлення, причому наявно відчутна перевага «розмовності», що, у першу чергу, забезпечується активізацією використання більш простих і коротких фраз, які значно простіше сприймаються слухачем. Для стилістичного прийому драматизації, посилення напруги мовлення є актуальними коротка фраза, швидка зміна речень. Наприклад, у Барака Обами :

Yes, we can. Yes, we can change. Yes, we can. Yes, we can heal this nation. Yes, we can seize our future (4).

І, навпаки, чим довшими і поширенішими є речення, тим більш складнішими вони є для сприйняття. Але це твердження не стосується мови обраних нами для аналізу політиків. Хоча і Барак Обама, і Гіллари Клінтон використовують довгі речення, їх промови легко сприймаються аудиторією, тому що вони є чітко структурованими та вимовляються з коректними паузами, що є дуже важливою, навіть домінуючою, фонетичною особливістю ораторського стилю. Яскравим прикладом такого прийому може слугувати уривок із промови Б. Обами :

*Yes, **we can heal** this nation. Yes, **we can seize** our future. And as we leave this great state with a new wind at our backs, and we take this journey across this great **country, a country** we love, with the message we have apos; we have carried from **the plains** of Iowa to **the hills** of New Hampshire, from the Nevada **desert** to the South Carolina*

coast, the same message we had when we were **up** and when we were **down**, that out of many we are one, that while we breathe we will hope, and where we are met with **cynicism and doubt and fear** and those who tell us that **we can not** **apop**; we will respond with that timeless creed that sums up the spirit of the American people in three simple words: Yes, **we can**. (4)

Щодо синтаксичних конструкцій, слід відмітити, що для ораторської мови характерне використання паралельних конструкцій, повторів, інверсій, антитез. Стилїстична фігура контрасту антитеза також часто оформлена паралельними конструкціями, які в свою чергу можуть супроводжуватися повторами.

Беручи до уваги те, що аудиторія покладається тільки на свою пам'ять, оратор змушений повторювати окремі частини висловлювання. Обумовлено це і необхідністю краще донести свою думку до слухачів, переконати їх, змусити їх прийняти певну точку зору. Тому всі види повторів широко використовуються в цьому стилі [3].

Як згадувалось вище, різні види повторів можуть бути елементами посилення. Прикладом може слугувати уривок з промови Б. Обама : *This is why people don't believe what their leaders say anymore. This is why they tune out* (4).

Зміст, виражений в паралельних конструкціях, легко сприймається на слух, а однотипність форми в цілому сприяє більш швидкому охопленню змісту висловлювання. Наступні уривки з промов можуть слугувати прикладами паралельних конструкцій : **We are hungry for change, and we are ready to believe again**.

... **a politics of common sense and innovation, a politics of shared sacrifice and shared prosperity** (4; 5).

Ілюстрацією антитези можуть слугувати наступні уривки з промови Б. Обама: *There are **young and old, rich and poor**. They are **black and white, Latino and Asian and Native American**. They are **Democrats** from Des Moines and **independents** from Concord and, yes, some **Republicans** from rural Nevada* (4).

Так, беручи до уваги стилістичний аспект, слід наголосити, що промови Гіллари Клінтон не насичені розмаїттям таких конструкцій, які ми зустрічаємо у прозорих промовах Барака Обама. Але однією з особливостей, притаманних лише промовам Гіллари Клінтон, є використання однорідних членів речення (підметів, додатків, означень, присудків), з'єднаних сполучником *and* : *weary and lose, stand together and work together, for our country and for all, to pursue and achieve* (5). Цей прийом надає ритму її промові та підкреслює індивідуальний стиль мови оратора.

Відомо, що кінець промови має бути логічно пов'язаний з її початком. В авторській промові діє закон краю, тому висновок повинен узагальнювати ті думки та судження, які висловлювалися в основній частині виступу.

Особливо важливі останні слова оратора. Вони залежать від виду промови. У доповіді на політичну тему містяться пропозиції щодо покращення або зміни поточної ситуації; завершуючи політичний виступ, оратор використовує прийом повтору. Крім того, в кінці виступу оратор може використати риторичне питання, зробити аудиторії комплімент, викликати сміх, використати цитату, а також подякувати за увагу. Президенти зазвичай у кінці промов дякують свій народ, як, наприклад, Барак Обама: *Thank you, South Carolina. I love you*, або звертаються до всевишнього, як, наприклад, Гіллари Клінтон: *May God bless you and may God bless the United States of America*.

Висновки. Проаналізувавши спільне і відмінне у промовах двох президентів США Гіллари Клінтон та Барака Обама, представників різних статей, ми прийшли до висновків, що промова оратора-чоловіка відрізняється від промови жінки-оратора використанням різних синтаксичних стилістичних прийомів : повторів, антитез, паралельних конструкцій, що сприяє кращому розумінню мови і вирізняє індивідуальність чоловіка-оратора. Мова

жінки-оратора насичена вживанням епітетів, порівнянь, метафор, фразеологізмів, однорідних членів речення, що підтверджує думку про те, що жінки емоційно прикрашають мову вживанням колоративно-забарвленої лексики для підсилення мети комунікації з аудиторією. Загальною характерною рисою промов і чоловіка, і жінки є використання гіперболи, мовних кліше ораторського стилю та чітко структурованих речень.

Перспективи подальшого дослідження. Планується дослідити та проаналізувати гендерні особливості вживання стилістичних прийомів з метою емоційного забарвлення діалогічної та монологічної мов представників чоловічої та жіночої статі на прикладах сучасної художньої літератури.

Література

1. Hurko O. V. Implementation of affirmation category in a colloquial style / EUREKA: Social and Humanities : scientific journal. Tallin : Eesti Harju maakond, 2017. №2. С. 26–31.
2. Ильин Е. П. Пол и гендер. СПб. : Питер. 2010. 688с.
3. Ларин Б. А. Очерки по фразеологии / Ученые записки ЛГУ. Серия филол. наук. 1956. Вып. 22. С. 201.
4. Промови Б. Обама : режим доступу : <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>
5. Промови Г. Клінтон : режим доступу : <https://hillaryspeeches.com>
6. Таирова Н. О. Речевое поведение и фактор возраста : семантический аспект. Ананьевские чтения – 2005. Материалы научно-практической конференции. СПб., 2005. С. 157-158.
7. Tannen D. You just don't understand : Women and men in conversation. N. Y. : Morrow. 1990.